

UvA-DARE (Digital Academic Repository)

Kosmopolitiek van Kant, Levi-Strauss en Derrida. Deconstructies van het filosofische en antropologische kosmopolitisme

van Keulen, S.

Publication date
2004

[Link to publication](#)

Citation for published version (APA):

van Keulen, S. (2004). *Kosmopolitiek van Kant, Levi-Strauss en Derrida. Deconstructies van het filosofische en antropologische kosmopolitisme*.

General rights

It is not permitted to download or to forward/distribute the text or part of it without the consent of the author(s) and/or copyright holder(s), other than for strictly personal, individual use, unless the work is under an open content license (like Creative Commons).

Disclaimer/Complaints regulations

If you believe that digital publication of certain material infringes any of your rights or (privacy) interests, please let the Library know, stating your reasons. In case of a legitimate complaint, the Library will make the material inaccessible and/or remove it from the website. Please Ask the Library: <https://uba.uva.nl/en/contact>, or a letter to: Library of the University of Amsterdam, Secretariat, Singel 425, 1012 WP Amsterdam, The Netherlands. You will be contacted as soon as possible.

EPILOOG.

Ondanks welgemeende intenties om met logica's van wederkerigheid de oplossing van verwickelingen en conflicten op mondiale schaal dichterbij te brengen, is het effect van het transcendentale en structurele kosmopolitisme niet eens een vertraging of een uitstel (*époque*) geweest, maar een herhaling van een instelling, een duizelingwekkende iteratie van het etno-logocentrische Zelf. Dichotomische vormen van zelf-verheerlijking maken steeds op grond van een fundamenteel geachte eigen saamhorigheid onherroepelijke en fatale cirkelbewegingen door: salto's, hussen en valstrikken ten behoeve van een omni-domesticatie. Elke interruptie werd en wordt door een geweldige, integrerende activiteit geneutraliseerd. In de woorden van Montaigne's eerste essay: zij willen hetzelfde doel bereiken via verschillende wegen. Het transcendentale en het structurele zelf is zijn eigen reflexies, en als zodanig, in de woorden van Lévi-Strauss in zijn beroemde artikel *Ras en geschiedenis*, "opgesloten in de infernale cirkel" (10).¹

Een te eenvoudig antwoord op deze circulariteit is dat ik nooit echt kan weten of ik wel, en zo ja wanneer, ik met de ander in een eerlijke relatie verkeer. Zelfs in de meest innige verkering moeten wij 'iets anders' erkennen dan ons superieure gevoel voor evenwicht. Onze grootste verdwijntruc was misschien wel onze inventie van de verre heerlijke wereld van de anderen, onze behoefte aan verkeer met de ander, dat altijd een proces van digestie en assimilatie impliceerde, een procédé dat er hoe dan ook op uit was elk verschil te transformeren in identiteit en symmetrie. "Ons meest geheime ik" (114), was altijd "toujours là" (106). De oude strijd tegen chauvinisme, racisme, etnocentrisme, onrecht, uitbuiting etc., was het effect van onze metafysische zelf-performatie, een strijd tegen een asymmetrische relatie, een coalitie die wij zelf (a priori) hebben ingesteld en die we niet ook nog eens zelf ongedaan kunnen maken, want "er bestaat alleen uitbuiting binnen een coalitie" (82). Wij hebben de anderen nooit anders gehoord dan als horen, nooit anders gezien dan als onontbeerlijk blind en volgzaam. De anderen zijn vanuit deze unilaterale instelling altijd nodig geweest als onderdeel van onze s-census-strategieën. Dat we dit spoor bijster zijn, is een gift van de ander.

¹ De getallen tussen haakjes verwijzen naar *Race et Histoire, suivi de L'oeuvre de Claude Lévi-Strauss* par Jean Pouillon, réédition 1987, Paris

Deconstructies van het filosofische en antropologische kosmopolitisme bieden zicht op de onherroepelijke lokroep van alteriteit. Het "là" van "toujours là" en van "voilà" en "là où tout autre est tout autre" zijn nooit één, verwijzen niet naar het ene of andere ding. Het is een ander ritme, een là, là, là, etc., van een performativiteit dat de absurde activiteit van de metafysische onderwerping hoopt te kunnen blijven breken: een compulsief streven naar "integratie in een globaal systeem" (116) is het effect (geweest) van een wij dat weet. Een weten dat denkt iets te hebben waargenomen en zichzelf vanzelfsprekend altijd de beste waarnemer en woordvoerder heeft gevonden. Dit perspectief op een superieure toegang of uitgang (*Ausgang, accession*) is even verhelderend als mystagogisch. De "remedie" voor deze aandoening - de metafysica kan zeker een metafyzieke worden genoemd, een heimwee en een doldraaiend verlangen naar weer-toe-eigening - is niet de imperialistische insluiting van partners om de "coalitie te vergroten" (81). Er is nog "een lange weg" te gaan, maar de simultane *force* van een "progressieve reductie van verschillen" is een "richting" (*sens*) die vrijwel zeker tot niets anders leidt (82). Wij zijn meer dan ooit aangewezen op onwaarneembare, onvoorziene passies, interrupties en progressies van zelfverstrooiing, via vele kleine en grote voor- en achteringen, een inventiviteit voortkomend uit *aneconomische* gaven.

De netwerkende geest, die altijd "twee termen egalitair (*également*) conserveert" is met de noodzaak tot het oplossen van anarchie zeker niet abrupt gestopt (83). Elk verlangen naar een absolute ingreep of een zuiver moment is zelf een symptoom van egalitarisme. Er moeten in ons weten, onze zin en ons lichaam andere gangen worden geperforeerd, door anderen, binnen universitaire werelden, en daarbuiten. Activiteiten die wij nooit kunnen voorzien en het zijn ook nooit de daden van onze regelrechte antagonisten. De "heilige plicht" van kosmopolitische instituten, zoals de Verenigde Naties en de UNESCO, kan niet bestaan in een simultane regulering van "liquidatie" (*liquidation*) en een "ontwaken" (*éveil*) om verschillen "zo pijnloos en ongevaarlijk mogelijk te herabsorberen", als waren het "residuen zonder waarde", die als "rotte overblijfselen een permanent risico van infectie vormen voor

het internationale lichaam" (83).¹ 'Ontwaken' lijkt eerder op een chronische slapeloosheid, een onophoudelijk religieus of ethisch reveil, ingegeven door een permanente doodsangst. Het levensgevoel en de structuur van die saamhorigheid, geïnspireerd door die ene *force* van verwantschap, zal nooit alteriteit als absolute waarde kunnen erkennen, anders dan als de drang om "ons zelf te maken" (84). Onder het mom van (vreedzame) ontheemding hebben wij de ander van onszelf vervreemd en grotendeels toegetigend. Die weerzinnigheid kan niet de grond zijn van een verkering andersom.

¹ Met "liquidatie" kan hier bedoeld zijn het liquideren van schulden of juist het liquideren van "blind particularisme", dat wil zeggen het liquideren van een andere economie of regering. Dat kan uiteraard geen taak zijn van de VN, de UNESCO, maar misschien wel van de WTO, het IMF of de werelddbank (daarom gebruikt Lévi-Strauss waarschijnlijk de vage uitdrukking "internationale instituties").